

І. Кравченко,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Проведення в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності є окремим видом провадження в адміністративному процесі, зважаючи на нематеріальний характер об'єкта посягання та особливості доказування вини правопорушника. З'ясування особливостей діяльності органів внутрішніх справ (далі – ОВС) як основного суб'єкта адміністративного провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності є необхідним для підвищення ефективності такої діяльності.

Загально-правові питання провадження в справах про адміністративні правопорушення були предметом досліджень вітчизняних науковців: О.М. Бандурки, Т.О. Гуржія, О.В. Кузьменко, М.М. Тищенка та інших. Окремі проблеми захисту права інтелектуальної власності досліджували такі вчені-адміністративісти України, як О.М. Головова, Н.П. Дригваль, І.Г. Запорожець, Ф.О. Кіріленко, Є.В. Юркова Г.В. Корчевний, О.М. Тропіна, Є.В. Юркова та інші. Втім особливості діяльності ОВС під час здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності чітко визначені не були.

Тому метою написання цієї статті є з'ясування особливостей діяльності ОВС під час провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Для досягнення поставленої мети нами

були визначені такі завдання: проаналізувати стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності; визначити комплекс дій працівників ОВС на кожній стадії такого провадження; встановити особливості провадження, що аналізується.

Традиційно провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності можна поділити на чотири стадії: порушення справи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності; розгляд такої справи; оскарження (опротестування) рішення, прийнятого в справі; виконання постанови про накладення адміністративного стягнення. Розглянемо кожну стадію, зосередивши свою увагу на особливостях діяльності працівників ОВС при цьому, а також на особливостях провадження в цілому.

Першою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності є порушення справи, яка в науці адміністративного права поділяється на три етапи: офіційне отримання інформації про адміністративне правопорушення; з'ясування (дослідження) обставин справи; процесуальне оформлення результатів дослідження.

Перший етап стадії порушення провадження в справах про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності пов'язаний з офіційним отриманням інформації про адміністра-

тивне правопорушення. Починається її перевірка, у разі підтвердження якої уповноважений орган (посадова особа) переходить до другого етапу стадії порушення провадження в справі – подальшого з'ясування обставин адміністративного правопорушення, або до адміністративного розслідування.

Проведене нами дослідження дало підстави стверджувати, що у своїй діяльності підрозділи ДСБЕЗ міськрайлінорганів МВС України здійснюють виявлення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності здебільшого під час реалізації оперативно-розшукових заходів, проведення перевірок суб'єктів господарювання, а також унаслідок надання інформації суб'єктом, права інтелектуальної власності якого були порушені. Це було підтверджено результатами проведеного анкетування компетентних працівників ОВС, які працюють за напрямом боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності. Так, на питання: «Що найчастіше є джерелами виявлення фактів порушення права інтелектуальної власності?», – 42% респондентів назвали оперативну інформацію, 29% – інформацію власника права інтелектуальної власності, 19,5% – інформацію підприємств, установ, організацій всіх форм власності, посадових осіб, окремих громадян [1, с. 95–96].

Оперативна інформація про вчинення правопорушення в цій сфері зазвичай надходить під час виявлення кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Проте якщо кримінальну справу порушити неможливо через те, що завдана порушником шкода незначна, особу притягують до адміністративної відповідальності. Будь-яка оперативна інформація про вчинення порушення права інтелектуальної власності, що надійшла до співробітника ОВС, потребує перевірки. Перевірка інформації відбувається шляхом проведення контрольних закупок, застосування заходів забезпечення провадження у сфері інтелектуальної власності, а також шляхом опитування

потерпілих, винних осіб, свідків, надіслання з метою отримання інформації відповідних запитів у різні державні органи, підприємства, установи, організації всіх форм власності тощо.

Найбільш ефективним засобом документування розповсюдження немаркованих примірників аудіовізуальних товарів та фонограм (ст. 1649 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2]) є контрольна закупка, яку слід проводити у всіх випадках перевірки окремого підприємства. Обов'язковою вимогою проведення контрольної закупки є залучення представників громадськості (покупця) та понятих. Факт проведення контрольної закупки та її результати відображаються у відповідному акті контрольної закупки. Акт контрольної закупки складається у двох примірниках і підписується продавцем, покупцем, свідками та працівником міліції.

У випадку відсутності на торговому об'єкті будь-яких документів, що підтверджують законність здійснення підприємницької діяльності, складається протокол про адміністративне правопорушення за ч. 2 ст. 160 або ст. 164 КУпАП [2]. Документування правопорушень за цими статтями не потребує складання додаткових актів, крім протоколу про адміністративне правопорушення.

Повідомлення суб'єкта, права інтелектуальної власності якого порушені, часто є джерелом інформації про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 512 КУпАП [2]. Відповідно, відбувається цілеспрямована перевірка інформації про особу (фізичну або юридичну), яка порушує право інтелектуальної власності.

Отже, уповноважені особи органів внутрішніх справ із метою виконання завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення (а саме своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин справи [2, ст. 245]) мають діяти у відповідному порядку проведення перевірки повідомлення про вчинення адміністративного

правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Другим етапом першої стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності є встановлення фактичних обставин у справі, збирання та аналіз доказів.

Відповідно до чинного законодавства України доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 251 КУпАП [2]). Ці дані фіксуються в протоколі про адміністративне правопорушення, поясненнях особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, у висновках експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів, які використовуються під час нагляду за використанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами (ст. 251 КУпАП [2]).

У справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності обов'язково збирається весь пакет документів для повноти й об'єктивності прийняття рішення в справі, а саме: акт контрольної закупки; пояснення присутніх під час перевірки (покупець, продавець); протокол огляду та вилучення; протокол про адміністративне правопорушення та інші необхідні названі вище документи.

Речовими доказами в справах про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності можуть бути підроблені етикетки (ярлики, наклейки), упакування, тара, на яких незаконно використовується чужий товарний знак (найменування місця походження товару, попереджувальне маркування), типографське устаткування, копіюваль-

но-множилна техніка [3, с. 6], примірники аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, їх немарковане упакування, контрольні марки, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, тощо. Вони так само долучаються до матеріалів справи й передаються до суду для вирішення справи.

Крім того, як докази до матеріалів справи мають бути долучені: довідка Державної служби інтелектуальної власності (її регіональних відділень) про наявність (відсутність) зареєстрованого на території України суб'єкта права інтелектуальної власності щодо об'єкта, незаконні дії з яким стали предметом правопорушення; матеріали, які підтверджують вчинення незаконних дій (примірник контрафактної продукції, касовий чек, що свідчить про оплату за придбання, відтворення (на замовлення) підручника, аудіовізуального твору, фонограми, відеограми, комп'ютерної програми, бази даних, повний перелік виявленої контрафактної продукції тощо) [4, с. 27–28, 32].

У випадках, коли для вирішення певних питань необхідні наукові, технічні або інші спеціальні знання, існує необхідність призначення експертизи й приєднання висновку експерта до справи. Під час розслідування кримінальних правопорушень, які посягають на право інтелектуальної власності, найчастіше призначаються ідентифікаційні експертизи [3, с. 12–13]. Водночас у справі про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, експертиза може призначатися для встановлення матеріальної шкоди, завданої правопорушенням, із метою відмежування адміністративного правопорушення від кримінального в такій сфері, а також в інших випадках, наприклад, для доведення незаконного використання або привласнення авторства.

Проте переважно в діяльності співробітників ОВС у провадженні в

справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності застосовується непроцесуальна форма використання спеціальних знань – консультативна допомога фахівців [3, с. 9; 46, с. 4].

Крім того, у випадку, коли правопорушник не заперечує факт правопорушення й це підтверджується речовими доказами та показаннями свідків, можна не звертатися до складної процедури доказування, пов'язаної з проведенням експертизи, витребуванням документів, які підтверджують право суб'єкта права інтелектуальної власності, за умови наявності в справі доказів про повідомлення суб'єкта права інтелектуальної власності щодо порушення його права та його відповіді (заяви) із вимогами (або без таких) про відшкодування завданих незаконними діями збитків [4, с. 27–28, 32].

Як бачимо, процес збирання доказів, який здійснюють співробітники ОВС у сфері інтелектуальної власності, є достатньо ретельним і детальним, а вина правопорушника стає доведеною для остаточного прийняття правильного рішення судом.

Під час третього етапу на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності відбувається первісна правова оцінка вчинених дій, процесуально оформлюються результати адміністративного розслідування, матеріали справи передаються для розгляду до місцевих судів або приймається рішення про порушення кримінальної справи чи про відсутність складу правопорушення у вчинених діях.

Процесуальне оформлення результатів адміністративного розслідування правопорушень у сфері інтелектуальної власності на практиці свідчить про те, що з урахуванням деяких особливостей оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності відбувається за загальними правилами, передбаченими Наказом МВС України від 4 жовтня 2013 р. № 950 [5].

Окремо слід зупинитися на повноваженнях посадових осіб ОВС щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення. Протокол є єдиним процесуальним документом, який слугує підставою для подальшого провадження в справі про адміністративне правопорушення. Від того, наскільки кваліфіковано він складений, залежить правильність розгляду справи по суті та обґрунтованість застосування адміністративного стягнення. Вимоги до протоколу та порядку його складання закріплено в главі 19 КУпАП [2].

Уповноважені особи ОВС складають протоколи не тільки про правопорушення, розгляд справ про які віднесено до компетенції міліції, але й про значну кількість правопорушень, підвідомих іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції [6, с. 244]. До таких правопорушень відносяться й ті, які вчинені у сфері інтелектуальної власності, тобто ті, склади яких передбачені ст. ст. 512, 1643, 1646, 1647, 1649 КУпАП [2]. У такому випадку посадові особи органів внутрішніх справ мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, вчинені у сфері інтелектуальної власності (п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП [2]), проте розглядати справи про такі адміністративні правопорушення мають право судді районних, районних у місті, міських та міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП [2]).

Слід наголосити, що протоколи про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, які складають посадові особи ОВС, мають низку особливостей, крім дотримання вимог ст. 256 КУпАП [2].

Так, у протоколи про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності обов'язково мають бути зазначені об'єкт правопорушення (назва об'єкта права інтелектуальної власності); які дії є незаконними і яку статтю спеціального закону вони порушують; хто є суб'єктом права інтелектуальної власності, права якого порушені; які документи це підтверджують; які вимоги висуває суб'єкт права інтелектуальної власності.

сті щодо припинення правопорушення чи відшкодування завданих збитків; чи визнається суб'єкт права інтелектуальної власності потерпілим у результаті вчинення правопорушення; яким особам (суб'єктам підприємницької, господарської діяльності) передано право на використання (відтворення, розповсюдження тощо) об'єкта права інтелектуальної власності [4, с. 27–28, 32].

Останньою дією юрисдикційного характеру в адміністративно-юрисдикційній діяльності ОВС у сфері захисту права інтелектуальної власності є прийняття рішення про направлення справи для розгляду в підвідомчості, тобто до місцевого суду. Направлення матеріалів справи відбувається у визначений законодавством термін зазвичай самостійно оперуповноваженим ДСБЕЗ або дільничним інспектором міліції разом із супровідним листом.

Другою стадією провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності є розгляд такої справи. Уповноважені посадові особи ОВС не беруть участі в другій стадії такого провадження, оскільки не мають права розглядати й приймати рішення в таких справах (ст. 221 КУпАП), не застосовують адміністративні санкції в них. Суддя місцевого суду визначає міру покарання за вчинене винним діяння.

На третій стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (оскарження (опротестування) рішення, прийнятого у справі) ОВС також участі не беруть.

Четверта стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності полягає в процесі виконання постанов про накладення адміністративних санкцій за вчинене правопорушення у сфері інтелектуальної власності. ОВС України в ній також участі не беруть. Якщо винна особа протягом п'ятнадцяти днів добровільно не виконає рішення суду, то відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» державний

виконавець виконує це рішення в примусовому порядку.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що ОВС є основним суб'єктом провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності лише на першій стадії такого провадження. Особливості діяльності уповноважених посадових осіб ОВС у провадженні в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності пов'язані з основними особливостями проведення контрольної закупки, фіксації наявних доказів у справі, оформлення протоколу про адміністративне правопорушення.

Отже, серед особливостей провадження в справах про адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності є необхідність документування факту порушення прав інтелектуальної власності, оцінювання шкоди, завданої адміністративним правопорушенням, встановлення потерпілих осіб.

Ключові слова: провадження, стадії провадження, адміністративне правопорушення, інтелектуальна власність, органи внутрішніх справ.

Метою написання наукової статті є з'ясування особливостей діяльності органів внутрішніх справ під час провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Встановлено, що такі особливості пов'язані з проведенням контрольної закупки, фіксацією наявних доказів у справі, оформленням протоколу про адміністративне правопорушення.

Целью написания научной статьи является выяснение особенностей деятельности органов внутренних дел во время производства по делам об административных правонарушениях в сфере интеллектуальной собственности. Установлено, что такие особенности связаны с проведением контрольной закупки, фиксацией имеющихся доказательств по делу, оформлением протокола об административном правонарушении.

The purpose of writing of this scientific article is finding out of features of activity of organs of internal affairs during realization in matters about administrative offences in the field of intellectual property. It is set that such features are related to the lead through of control purchase, fixing of present proofs, in business, by registration of protocol about administrative offence.

Література

1. Кравченко І.С. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ у сфері захисту права інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / І. С. Кравченко. – Дніпропетровськ, 2010. – 224 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – С. 1122.
3. Курилін І. Р. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, які посягають на права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза» / І. Р. Курилін. – К., 2007. – 16 с.
4. Застосування судами законодавства у справах про адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (статті 512, 1649 КпАП) // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 4. – С. 24–32.
5. Про питання щодо застосування адміністративного законодавства України органами внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 04.10.2013 р. № 950 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 89. – С. 199. – Ст. 3288.
6. Комзюк А. С. Адміністративно-юрисдикційні повноваження міліції / А. С. Комзюк // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 1. – С. 242–246.

